

LMU Dagtilbud Sdr. Hastrup og Dagplejen i Køge

Emnet: børn, køn og kropsbevidsthed og dets efterfølgende skriftlige resultat, er blevet udarbejdet og gennemgået i vores fælles LMU samt dagtilbuddenes- og dagplejens TRIO. Vores vidensgrundlag er bl.a. taget ud fra et oplæg fra *Sex og Samfund*.

Børn, køn og kropsbevidsthed

- En guide for personalet i Sdr. Hastrups dagtilbud samt dagplejen i Køge Kommune

Med dette skriv, ønsker vi at sætte fokus på børns køn og deres kropslige bevidsthed. Det gælder både i den daglige pædagogik, hvor børnenes forståelse af dem selv, deres krop og deres kropslige sammenhæng til andre etableres og udvikles. Vi ønsker også, at alle medarbejdere i dagplejen og dagtilbuddene i Sdr. Hastrup er fagligt klædt på, til når der opstår situationer inden for emnet. Både for at sikre, at børnene bliver støttet samt guidet i deres kropslig udvikling og kropslignysgerrighed. Ligeledes at personalet ikke begrænser sig i forhold til fx blufærdighed, manglende viden eller berøringsangst, og for at vi som personale kan arbejde professionelt med emnet, have indsigt i, hvor vi kan finde ny viden og inspiration samt holde os åbne og kunne rumme børnenes nysgerrighed. Vi ser en vigtighed i at have en fælle guide om dette, da vi ser, det er et emne, der går tæt på folks personlige identitet og værdier, og hvor mange følelser kan være på spil. Formålet er at flytte fokus fra personlige holdninger til et fagligt fundament.

Vi er klar over, at **børn, køn og kropsbevidsthed** er et bredt emne, og at vi ikke vil komme ind over hele dens bredde. Men vi har: udvalgt 4 hovedemner, som vi ser som rammen for vores forståelse og retning for arbejdet med emnet. Vi har desuden lavet et afsnit, hvor der gives *forslag til aktiviteter*, når børnene selv viser nysgerrighed, og børnenes initiativer kan gribes. Et afsnit omkring forældresamarbejde. Og afslutningsvist henvises der til yderligere litteratur, inspiration samt materiale.

Vi tænker at vores styrkede fokus på emnet samt dette materiale først skal ud og leve, i vores institutioner samt dagpleje for at vi løbende kan evaluere, udvikle og indhente ny viden på området. Vi har aftalt at hver institution selv vælger hvordan de vil arbejde med emnet, som personale, om det fx er på personalemøder eller lignende, så der løbende bliver arbejdet med emnet, og der meldes jævnligt tilbage til LMU om, hvordan arbejdet skrider frem. Men vores overordnet målsætning er: *at vi har et fagligt funderet forhold til børnenes kropslige bevidsthed, mangfoldighed og deres ret til en kropslig nysgerrighed.*

De 4 hovedemner er:

1. nysgerrighed.
2. anerkendelse, respekt og ligeværd
3. åbenhed
4. naturlighed, almindelighed og mangfoldighed.

Indledning:

Hvorfor er det vigtigt at sætte fokus på børns køn og kropsbevidsthed?

Det er vores forståelse at i barndommen handler kropsbevidsthed om at udforske og opdage sin egen krop, køn og identitet, hvad kroppen kan, og hvordan den føles i forskellige situationer og sammenhænge. På vores område er børnene i alderen 0-6 år hvor den kropslige og sanselige adfærd er en naturlig og eksperimenterende del af barndommen. Vi ser at små børn er spontane og nysgerrige omkring krop og køn på samme måde, som de er nysgerrige omkring alt muligt andet, de møder her i livet. Det er en del af børns naturlige udvikling at udforske egne og andres kroppe. Det medvirker til, at barnet udvikler kendskab til sig selv og andre børn i forhold til grænser, krop og kønsforskelle.

Når vi støtter børn i at opleve og udtrykke deres egen krop og deres følelser, lærer de at lægge mærke til, hvad der føles dejligt, og hvad der ikke er rart. At lære børn at mærke og sætte ord på deres krop, og kropslige oplevelser, hjælper dem til at mærke og respektere egne og andres grænser og *sige til og fra overfor andre*. At børnene får voksen støtte til at mærke sig selv, får hjælp til at give udtryk for deres behov og grænser på en måde, så det respekteres og forstås af de andre.

Derfor ser vi viden om børns naturlige nysgerrighed omkring sanselige og kropslige lege, som en nødvendighed, for at kunne sætte rammerne for et trygt børnemiljø. Vi arbejder for at have en kultur, der understøtter og aktivt fremmer mangfoldighed, og hvor alle børn har mulighed for at udforske og udfolde forskellige sider af sig selv og gøre sig alsidige erfaringer. Vi arbejder for at have en kultur, hvor der tales åbent og naturligt om børns kropslige nysgerrighed, både med børnene, forældrene og personale imellem.

1. Nysgerrighed

Hvad er kropslig nysgerrighed hos børn?

Voksne har en bevidst seksualitet, ved at have opnået indsigt, forståelse samt en opfattelse af hvad det går ud på. Børn i alderen 0-6 år, har endnu ikke opnået den samme indsigt, forståelse, og ved ikke hvad det handler om. Børn har kun kropslige fornemmelser, en legende tilgang samt en kropslig nysgerrighed. Med tiden opsnapper børn bruddele af viden om hvad voksenseksualitet er, men de kender ikke til de voksnes følelser omkring seksualitet. Så når børn har kropslige fornemmelser, aner de intet om, at det er en begyndende seksualitet der udvikles gennem alderen og udspilles senere hen - for børn i denne alder er det endnu en sanseoplevelse (citater, side 20-21 Må vi lege doktor).

Børn har en naturlig nysgerrighed omkring kroppen, som vi mener skal understøttes, da vi ser det som en naturlig udvikling for barnet og i den menneskelige udvikling generelt. En nysgerrighed som kræver, at vi som voksne støtter op om børnenes eventuelle spørgsmål om kroppen, at vi tager dialogen med dem og for givet dem indsigt i forskellen på piger, drenge, en mor og en far osv. Fx gennem læsning, film og den daglige dialog, samt ved fx at tage fat i mulighederne, når de naturligt opstår som fx på badeværelset, når børnene bliver skiftet eller skal på toilettet. For i netop sådanne situationer, opstår der typisk en helt naturlig opmærksomhed hos børnene, de vil evt. selv spørger ind, kigge på, undersøge sig selv eller andre.

Børns kropslige nysgerrighed handler om at udforske både krop og kønsforskelle. Det bliver typisk for små og mindre børn meget sjovt at snakke om prutter, lort, bare numser og have lege som involverer bare numser og kønsorganerne. Det kan ses som lege hvor børnene undersøger hinandens kroppe, leger *Far mor og børn*. Men børn ved stadig ikke selv, at det er det, man kalder medfødte drifter, som gør at disse lege kan føles mere spændende end andre lege (side 25 må vi lege doktor).

I barndommen har børn en naturlig nysgerrighed omkring kroppen som retter sig mod at sanse, opleve og erfare verden via kroppen. Børn er nysgerrige og oplever en umiddelbar glæde ved egen krop og eksperimenterer med kropslig undersøgelse og mestring. Det er her, de bl.a. danner sig vigtige erfaringer såsom nærhed, tillid og grænser. Børn er nysgerrige på sig selv og de relationer de indgår i. Op gennem årene bliver børn mere og mere nysgerrige og optaget af at forstå hinandens forskelle og ligheder, de begynder at lege rollelege med kropslige nysgerrighed.

Børn og småbørn i alderen 1-2. års alderen:

- Kan vise tegn på seksuel opstemthed, fx kan drengene få rejsning.
- Børnene glæder sig typisk over at være nøgne.
- Børnene glæder sig over at røre ved eller blive berørt.
- Børnene kender ikke til blufærdighed
- Børnene er nysgerrige i forhold til andre børns og voksnes kroppe (side 29 må vi lege doktor).

Børn 3- 6 år.

- Barnet har fundet ud af, at der er forskel på drenge og piger
- Barnet er ved at finde ud af, hvilket køn det selv er. Og hvilke køn andre er fx min far er også en dreng osv.
- Barnet kan blive forvirret over egne kropslige signaler, som fx signaler fra kropsdelene (side 31-33 må vi lege doktor).

Som voksne omkring børnene skal vi være opmærksomme på, understøtte og hjælpe børnene. Der skal være plads til denne nysgerrighed, men det skal også sikres, at det for nogle børn ikke bliver grænseoverskridende. Derfor må vi fokusere på deres naturlige nysgerrighed i hverdagens praksis og med at understøtte børnenes grænser.

2. Anerkendelse, respekt og ligeværd

Børn har en naturlig nysgerrighed omkring kroppen, som vi mener skal understøttes, da vi ser det som en naturlig udvikling for barnet og i den menneskelige udvikling generelt. En nysgerrighed som kræver, at vi som voksne støtter op om børnenes eventuelle spørgsmål om kroppen, at vi tager dialogen med dem og for givet dem indsigt i forskellen på piger, drenge, en mor og en far osv.

Som personale kan vi understøtte børnenes i dette ved fx gennem læsning, film og den daglige dialog, samt ved at tage fat i mulighederne når de naturligt opstår, som fx på badeværelset når børnene bliver skiftet eller skal på toilettet. For i netop sådanne situationer, opstår der typisk en helt naturlig opmærksomhed hos børnene de vil selv spørger ind, kigge på, undersøge sig selv eller andre.

Anerkendelse:

Vi skal som personale anerkende børnenes ret til at ville eksperimentere og undersøge dem selv og deres kroppe. Vi skal ikke gøre en sund udforskning af kroppen til noget forkert, med forkert tone eller tiltale. Vi skal være anerkendende og respektere deres nysgerrighed og stille åbne spørgsmål. Tonen må aldrig blive fordømmende eller gøre handlingen skamfuld, det må ikke føles som skældud og forkert. Hvis man vælger at stoppe en kropslig aktivitet, så skal det gøres roligt og som en pædagogisk afledning.

En opmærksomhed er dog, at børn nogle gange er i en relation med et andet barn, hvor det ene barn er dominerende, og styrer det anden barn, og det andet barn lader sig styre. I sådan en relation kan det dominerede barn bruge sin krop i en form for underkastelse eller dominans overfor det andet barn. Så selvom barnet virker som om det er indforstået, er det ikke et ligeværdigt forhold, og udforskning af seksuel nysgerrighed. Vi skal som personale være opmærksomme på om disse børn siger ja til noget de faktisk ikke har lyst til, og derfor er det rimeligt i dette tilfælde at forhindre denne aktivitet.

Vi skal acceptere alle børns ret til at være forskellige, også ren baggrundsmæssigt, kulturel og med sin seksualitet. Men hvordan forholder vi os til: den enkeltes ret at være anderledes?

Børn har ret til at opfatte sig selv som de vil, og identificere sig selv som de vil og det skal de understøttes i. Vi skal også passe på, ikke i taleform, at komme til at definere køn, og putte børn, af alle slags, i kønsstereotype roller. Ved f.eks. at sige *alle de vilde drenge* eller *alle de stille piger*. Men farver har ikke et køn, og tøj har ikke et køn osv.

Respekt:

Vi skal som personale være opmærksomme på at understøtte nysgerrigheden og aftabuisere, samt sikre at det ikke går hen og bliver grænseoverskridende for nogen af børnene. Derfor må vi etablere noget mere fokus på denne nysgerrighed i hverdagens praksis og må som personale sørge for at arbejde mere med at understøtte børnenes grænser, altså at *de mærker sig selv*, hjælpe dem til at give udtryk for deres behov og grænser på en måde, så det respekteres og forstås af de andre.

Ligeværd:

Det er vigtigt, at kønslige og kropslige udforskninger er ligeværdige. Og at alle deltager frivilligt i legen. Vi skal som personale være opmærksomme på, om alle børn er oprigtige og frivilligt med i legen. Det er vigtigt, at børnene passer på hinanden i legen, og ikke gør skade på hinanden ved f.eks. at bruge genstande mv.

3. Åbenhed

Vi skal som professionelle skabe en ramme, som sikrer, at det ikke er tabubelagt at tale om børn og kropslig nysgerrighed og interesse. Og at det heller ikke er tabubelagt, at børnene er undersøgende og nysgerrige alene og sammen.

I forældresamarbejdet: er det en opgave for os professionelle at være opmærksom på at forældres grænser og vores egne grænser som fagpersoner og privat person. Vi skal forsøge at vise forældrene at vi ser det som en naturlig del af børnenes opvækst. Vi oplever jævnligt, at nogle forældre kan blive forskrækket, hvis de oplever deres søn i prinsesseudklædning eller deres datter i Spidermanudklædning. Det kan også være at undersøge egen og andres kroppe. Vores opgave her er at møde forældrene med åbenhed og hjælpe dem, så de ikke gør børnene forkerte. Vi skal være lydhøre overfor forældrenes bekymringer og hjælpe og vejlede, så forældrene føler sig trygge i at møde deres barn der hvor de er. I deres udvikling, lige nu.

4. Naturlighed, almindelighed og mangfoldighed

Vi mennesker er, biologisk, født med et naturligt behov for at være kropsligt nysgerrige og udforske os selv og andre. Det er almindeligt at børn er undersøgende, nysgerrige og udvikler sig i den verden de er i. Derfor skal børn understøttes i deres nysgerrighed og udforskning og det må ikke gøres til noget forkert. At de lærer af hinanden og hinandens forskelligheder. Og det kan godt være grænseoverskridende for os voksne fordi vi lægger vores viden om voksen seksualitet ind i børnenes handlinger. Men vi skal huske at det er helt naturligt for børn at undersøge *hvordan fungerer du og hvordan fungerer jeg?* Derfor bruger børn tid og energi på at forstå hvad forskellene er med mellem kønnene, det skal vi understøtte uden at dømme om noget er rigtigt og forkert

Eksempler på børns naturlige handlinger:

Et barn sidder på potte og studerer hvor tissestrålen kommer fra og undersøger derefter hvordan hendes tissekone ser ud...

En pige ser en nøgen dreng og spørger "hvad er det?" da barnet ser drengens tissemand...

Børn kan snakke om tissekoner og tissemand. Og at deres Fars og hans tissemand, fordi han også er en dreng. Børn der snakker om forældrepar som er 2 af samme køn.

At skabe en mangfoldighed er vigtig for os, men især også for børnenes fremtid. Det kan danne et friere og stærkere menneske, når man får lov til at være den, man er/gerne vil være, og det øger kreativitet, innovation og succes - foruden selvtillid i personen, og skal derfor være en accepteret del af vores hverdag. For det kan godt være at nogen ikke har en far, men 2 mødre og omvendt - og eller noget helt tredje

Bilag til link til børn, aktiviteter osv.

Forslag til aktiviteter når børnene selv viser nysgerrighed og griber børnenes initiativer:

- Pusle situationer med dukker, bleskift
- Puslespil af kroppen - Man kan få puslespil, hvor der er flere lag, som viser de forskellige lag af kroppen
Puslespil lag på lag - Dreng | Abcleg.dk
Puslespil lag på lag | Abcleg.dk
- Materiale såsom bøger der kan ligge fremme, så børnene selv kan henvende sig og vi sammen med børnene kan tale om denne nysgerrighed.

Bøger som kan tages frem ved lejlighed, for at understøtte børnenes nysgerrighed

- Temakuffert med forskellige rekvisitter
Min egen kuffert om kroppen for de små | Legekuffert | Edutoys.dk
Den store flapbog: Kroppen
Min store bog om kroppen Køb legetøj, der styrker dit barns nysgerrighed
- **Dialog kort** som både kan bruges 'forebyggende' og som kan bruges ved børnenes initiativer.

Personaleprocesser og inspiration.

Eventuelle punkter til et personalemøde.

Hvordan taler vi med børnene når de udviser kropslignysgerrighed og måske kommer til at overtræde hinandens grænser?

Hvordan informerer vi forældre om børn som udviser kropslig nysgerrighed? - Evt. formulere konkrete sætninger som kan anvendes hvis man er usikker. (Se evt. bilag)

Arbejde med et fagligt grundlag for det pædagogiske arbejde med børns kropslige nysgerrighed i forhold til børn, hinanden og forældre.

Være opmærksom på om læringsmiljøerne i dagtilbuddene tilbyder leg og vækker nysgerrighed på kroppen.

(Se evt. bilag spørgsmålskort som kan sætte dialogen i gang)

Hvordan kan vi lave forløb med børnene hvor vi arbejder med kroppen?

Hvordan arbejder vi spontant i hverdagen med kroppen?

Hvad gør hvis vi bliver bekymret for et barn eller hvis børnene kommer til at overskride hinandens grænser?

Inspiration til kuffert/kasse

Børnebøger.

Puslespil.

Legeforslag - Både rolle lege og aktivitetslege.

Børnelitteratur:

"Kroppen - leksikon for de yngste" - Her kan børnene sammen med en voksen finde svar på spørgsmål og finde en masse sjov viden om kroppen.

"Bare numser" af Annika Leone og Bettina Johansson - Fantastisk børnebog om kvindekroppe - Drengene mangler dog at vi kommer i herreomklædningen 😊

"Hr. Pølle"

"Min seje krop" - pegebog for de yngste.

"En fin sten" af Anne Sofie Allermann og Anna Magrethe Kjærgaard. Bogen er en sanselig fortælling og kan læses flere gange før børnene. Der kan være behov for at ændre navene i bogen, for børnene fanger ikke helt pointen med de navne de har valgt i fortællingen 😊

"Min fantastiske krop" Rim og remsekort af Lotte Salling som er beskrevet med fagter til.

"Må jeg kigge i din ble" af Guido Van Genechten - Flap bog for de yngste i stil med "Muldvarpen som ville vide hvem der har lagt en lort på sit hoved" Den er lidt svær at få fat i men kan sikkert lånes på biblioteket.

Fagbøger til personale eller forældre:

"Børns seksualitet" af Sex og samfund - kan bruges til at få viden og starte en debat.

"Din fantastiske krop" af Sigrun Danielsdóttir & Björk Bjarkadóttir, Turbine, 2015. Rigtig fin bog om alt det, kroppen kan, og hvor vigtigt det er, at lytte til den og passe på den.

"Køn seksualitet og mangfoldighed - Køn seksualitet og mangfoldighed" af Gitte Riis Hansen og Steen Baagøe Nielsen (red.) | Bog & idé

"Må vi lege doktor?" af Anna Louise Stevnhøj 2024

Guidelines, når skaden er sket.

Ved bekymring kontaktes forebyggende rådgiver og evt. psykologen. Bekymringen kan udløse at der laves en underretning. Der kan både laves underretning på det barn som har overskredet en grænse for et andet barn - sendes uden at underrette forældrene - og for det barn som har fået sin grænse overskredet - sendes i samråd med forældrene. Se evt. Køge Kommunes retningslinjer for underretning.

Nyttige links:

På Sex og samfund hjemmeside finder du både viden om emnet henvendt til dig som fagperson, viden henvendt til forældre og litteraturforslag i forhold til samtaler med børn om kroppen.

Nyttige links:

- Viden om børns seksualitet: <https://sexogsamfund.dk/tilbud-undervisning/boerns-seksualitet>
- Podcast om børns seksualitet: <https://sexogsamfund.dk/om-os/nyheder/podcast-er-vigtigt-foraeldre-forstaa-hvad-boernesekssualitet-er-ikke-er>
- Viden til forældre: <https://sexogsamfund.dk/krop-sex/viden-til-foraeldre>
- Fstb.dk (Foreningen for Støtte til Transkønnede Børn)
- Januscentret (Center for børn og unge med seksuelle adfærdsproblemer)
<https://www.januscentret.dk>
- Forslag til børnebøger om køn, krop mv.: <https://sexogsamfund.dk/tilbud-undervisning/paedagogiske-arbejde>
- Anbefalede fagbøger til pædagoger: <https://sexogsamfund.dk/tilbud-undervisning/paedagogiske-arbejde>